

Die strekking van Job 28

LC Bezuidenhout

Abstract

Job chapter 28 seems, superficially seen, to be in conflict with the ideas of both Job and his friends. In this article the author comes to the conclusion that chapter 28 should be ascribed to Job. On the semantic level, chapter 28 seems to be the words of a person who accepts the fact that wisdom is inaccessible to man. On the semiotic level however, Job is protesting against this fact although he realizes its validity. The protest is more subtle than usual.

Job 28 is 'n gedig van hoogstaande gehalte. Die aard en strekking van hierdie gedig is egter nie voor-die-hand-liggend nie. Om hierdie rede is dit nie maklik om die funksie van die gedig binne die raamwerk van die boek Job vas te stel nie. Dit word dikwels gesien as 'n latere toevoeging wat die samehang van die boek versteur.

In hierdie artikel word 'n poging aangewend om die strekking van die gedig vas te stel. Dit blyk dat hoofstuk 28 wel 'n integrale deel van die boek Job kan wees. Die strekking van die gedig moet egter nie net op die semantiese vlak gesoek word nie, maar ook op die semiotiese.

Hier word nie 'n volledige eksegese van die gedeelte gegee nie. Slegs aspekte wat relevant tot die doel van die artikel is, word genoem.

1. TEKSKRITIEK

1.1 Vokaal- en leestekenveranderings

Vers 11: Die *mappiq* word weggelaat in *w^tta^alumāh*. Dit maak beter sin.

Vers 15: *sāgūr* word geles in plaas van *s'gūr*. Dit is 'n verkorting van *zāhāb sāgūr* (1 Kon 6:21).

1.2 Letterveranderings

Vers 4: Die huidige lesing van die eerste hemistige is problematies.

Die woorde *me'im-gār* word nie deur kommentatore en vertalers bevredigend geïnterpreteer nie. Van Selms (1983: 64) stel 'n teksverwysing voor wat goed in die konteks sou pas. 'n

Addisionele *m* word ingevoeg en die teks lees: *mē'im mgr*. So 'n *m* kon maklik as gevolg van haplografie uitgeval het. Die woord *mgr* word in verband gebring met die Arabiese woord *miḡār* wat 'riem' beteken.

2. PROBLEMATIESE VERTALINGSEKWIVALENTE

Vers 3: Na bogenoemde tekswysiging word die eerste hemistige vertaal as: 'Vanaf 'n riem breek hy 'n skag.' Dit beteken dat hy aan 'n riem hang en daarvandaan horisontale skagte uitbreek.

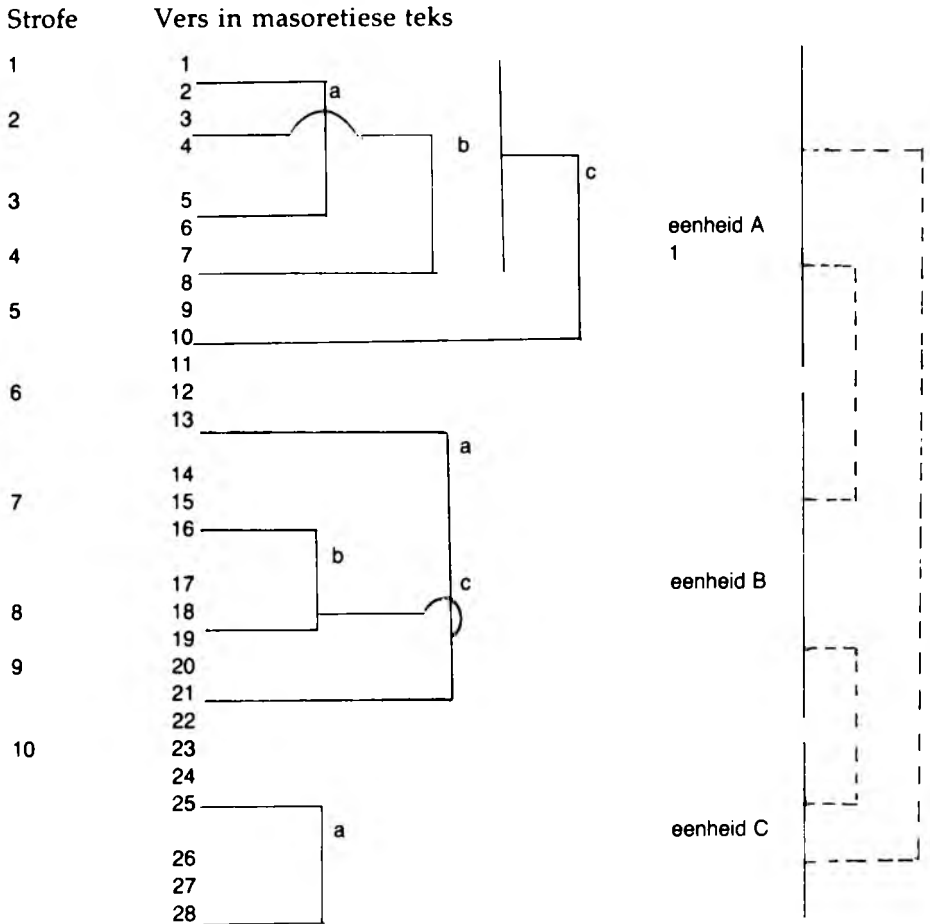
Die res van die stige word ook deur Van Selms (1983: 64) sinvol geïnterpreteer. *hanniškahīm* is 'n partisipium van die werkwoord *kšh* wat 'lam word' beteken. Hier, net soos in Psalm 137:5, vind metatesis plaas. Die laaste twee hemistiges lees dan: 'Hulle hang met magtelose voete, hulle slinger asof hulle nie mense is nie.'

3. DIE VERTALING VAN JOB 28

1. Daar is 'n plek waar silwer uitgehaal word, 'n plek vir goud wat 'n mens uitwas.
2. Yster word uit die grond gehaal, koper word uit 'n rots gesmelt.
3. Hy maak 'n einde aan die duisternis, hy ondersoek die uiterstes in gesteentes, donker en duister.
4. Vanaf 'n riem breek hy 'n skag, hulle hang met magtelose voete, hulle slinger asof hulle nie 'n mens is nie.
5. Die aarde waaruit voedsel kom, word binnekant soos deur vuur omgedolwe.
6. Haar klippe is die plek van saffiere, stoffies van goud is daar.
7. 'n Pad wat die roofvoëls nie ken nie, die oog van die valk sien dit nie.
8. Roofdiere loop nie daarop nie, die jong leeu gaan nie daarlangs nie.
9. Hy vat met sy hand aan die rots en dolwe die berg om van onder af.
10. In die rotse breek hy gange, sy oog sien allerhande kosbare goed.
11. Hy stop waterare toe en bring verborge dinge aan die lig.
12. Vanwaar word wysheid gevind, en waar is die plek van insig?
13. Die mens ken nie sy waarde nie, en dit word nie gevind in die wêreld van die lewendes nie.
14. Die watervloed sê: 'Dit is nie in my nie', en die see sê: 'Dit is nie by my nie'.

15. Suiwer goud kan nie daarvoor gegee word nie en silwer kan nie as koopprys daarvoor afgeweeg word nie.
16. Daarvoor kan nie betaal word met goud van Ofir of met kosbare oniks of saffier nie.
17. Goud en glas kom nie daarby in waarde nie, dit kan nie vervang word deur voorwerpe van goud nie.
18. Korale en kristal dink 'n mens nie aan nie, 'n beursie wysheid is meer as ('n beursie) korale.
19. Dit kan nie geëwenaar word in waarde deur topaas van Kus nie, daarvoor kan nie betaal word met suiwer goud nie.
20. Maar waar kom wysheid vandaan, en waar is die plek van insig?
21. Dit is verborge vir die oë van al wat lewe, weggesteek vir die voëls van die hemel.
22. Die onderwêreld en die dood sê: 'Met ons ore het ons die gerug daarvan gehoor.'
23. God ken die weg daarheen, en Hy ken sy woonplek.
24. Ja, Hy sien tot by die eindes van die aarde en Hy sien dit wat onder die ganse hemel is.
25. Met die doel om die krag van die wind vas te stel, en Hy meet die water met die maat.
26. Toe het Hy vir die reën 'n wet gemaak, en 'n pad vir die donderwolk.
27. Toe het Hy dit gesien, dit getel, dit vasgestel en dit deurgrond.
28. Maar vir die mens het Hy gesê: 'Om die Here te vrees, is wysheid, en om af te wyk van die kwaad, is insig.'

4. DIE STROFE-INDELING EN STRUKTUUR VAN JOB 28

4.1 Strofe-indeling

Die gedig kan verdeel word in 10 strofes. Elke strofe bestaan uit 2, 3 of 5 stiges. Hierdie indeling is nie die enigste moontlike indeling nie. Stiges 7 en 8 kan byvoorbeeld beskou word as een strofe met 5 stiges. Dit is egter makliker om die struktuur van die gedig te demonstreeer wanneer die kleinste moontlike strofe gebruik word.

Vers 28 is 'n gedeelte in prosastyf wat nie deel vorm van die strofiese opbou nie.

4.2 Struktuuranalise

Die verbande tussen die strofes word in paragraaf 4 aangetoon deur verbindingslyne. Die strofes word sover moontlik aan mekaar gekoppel op linguistiese en formele gronde. Die verbindings tussen die strofes word in paragrawe 4.2.1 tot 4.2.3 gemotiveer. Hierdie verbindings dien as raamwerk deur middel waarvan deurgedring kan word na die strekking van kleiner eenhede en van die gedig as geheel. Die strekking van kleiner eenhede word in paragrawe 4.2.1 tot 4.2.3 uiteengesit en die strekking van die gedig as geheel in paragraaf 5.

4.2.1 Eenheid A

Eenheid A bestaan uit strofes 1 tot 5 en stiges 1 tot 11. Binne hierdie eenheid kan strofe 1 en 3 aan mekaar gekoppel word, so ook strofe 2 en 4. Strofe 5 koppel aan die geheel van strofes 1 tot 4.

Die eenheid begin met twee chiasmies in strofe 1 (stiges 1 en 2) en het 'n chiasme in strofe 2 (stige 3) en in strofe 5 (stige 9).

4.2.1.1 Verbinding A (strofe 1 en 3)

In hierdie twee strofes word die aarde as skatkamer uitgebeeld.

In stige 1 word genoem dat daar 'n plek is (*mōṣā'*, *māqōm*) waar silwer en goud uitgehaal word. Stige 2 noem dat yster uit die grond (*'āpār*) en koper uit die klip (*'eben*) kom. Stige 5 en 6 sê dat die klippe van die aarde (*'ereṣ*, *ᵐbānehā*) die plek (*māqōm*) is van saffiëre en stoffies (*'aprōt*) van goud.

4.2.1.2 Verbinding B (strofe 2 en 4)

In hierdie twee strofes word die vaardigheid waarmee die mens die skatte uit die grond uithaal, uitgebeeld.

In stige 3 word genoem dat die mens die duisternis deurbreek sodat hy die verste plekke kan ondersoek (*ḥōqer*). In stige 4 word beskryf hoe hy met groot vaardigheid 'n skag (*naḥal*) onder die grond grawe.

Hierdie vaardigheid van die mens word beklemtoon deur dit te vergelyk met die onvermoë van die dier. Dit is 'n pad (*nātīb*) wat selfs die roofvoël en die valk nie ken nie en met hulle skerp oë nie sien nie. (*lō' y'dā'ū lō' ṣ'zāpattu*). Selfs die sterk roofdiere en die leeu kan nie daarop loop nie.

4.2.1.3 Verbinding C (strofe 5 aan strofes 1–4)

Waar verbinding a handel oor die skatte in die aarde en verbinding b oor die vermoë om deur te dring tot die binnekant van die aarde, kombineer strofe 5 hierdie motiewe. Volgens stige 9 dolwe die mens die berge van onder af om (*hāpak miššōreš hārīm*). Dit hou verband met stige 5 waar die proses in die passief beskryf word (*tahtehā nehpak*). Volgens stige 10 breek die mens gange (*y^oōrīm*) in die rotse. Dit hou verband met stige 4 (*naḥal*). Volgens stige 10 en 11 sien sy oë kosbare dinge en bring hy verborge dinge aan die lig. Dit verwys na die kosbare stene en metale in stige 1, 2 en 6.

Die mens se vermoë om struikelblokke uit die weg te ruim en die skatte uit die grond te haal, word in strofe 5 beklemtoon. Die mens wat in staat is om die kosbare dinge te sien (*rā^mtā ʿēnō* stige 10) staan in kontras met die voël wat dit nie kan sien nie (*lō^ʔz^ʔapattu ʿēn ʾayyā* stige 7).

4.2.1.4 Die strekking van eenheid A

In eenheid A gaan dit om die uitnemende vaardigheid van die mens. Die eenheid is soos volg opgebou:

Strofe 1. Daar is 'n plek vir kosbare metale.

Strofe 2. Die mens het die vermoë om skagte te grawe.

Strofe 3. Die aarde is die plek van kosbare metale en kosbare stene.

Strofe 4. Die dier kan nie eers die skagte van die myn sien nie.

Strofe 5. Die mens oorwin alle struikelblokke in die mynbou. Hy sien die kosbare dinge en haal dit uit.

4.2.2 Eenheid B

Eenheid B bestaan uit strofes 6 tot 9 en stiges 12 tot 22. Dit het dus 11 stiges nes eenheid A. Binne hierdie eenheid kan strofe 6 en 9 aan mekaar gekoppel word en so ook strofe 7 en 8. Hierdie twee groepe koppel dan aan mekaar.

Die eenheid begin met 'n chiasme in strofe 6 (stige 13) en eindig met twee chiasmes in strofe 9 (stige 20 en 21). Daar is ook 'n chiasme in strofe 8 (stige 19).

4.2.2.1 Verbinding A (strofe 6 en 9)

Hierdie twee strofes begin elkeen met die vraag na die plek van die wysheid. Dit stem op een woord na woordeliks ooreen.

Ná die vraag in die eerste stige, word in stige 13 genoem dat die

mens nie die waarde van die wysheid ken nie, dit word nie tussen die lewendes (*b^ceres haḥayyīm*) gevind nie. Dit hou verband met stige 21 in strofe 9. Daar word genoem dat dit verborge is vir die oë van alles wat lewe (*kol-ḥay*), ook vir die voëls. In stige 14 word genoem dat dit nie in die watervloed is nie. Dit hou verband met stige 22 in strofe 9 waar daar staan dat die wysheid ook nie in die doderyk is nie.

Die wysheid is dus nie by die mens of die dier, die watervloed of die onderwêreld, die lewendes of die dooies nie. Die totaal van skepsele, lewendes of dooies, het nie toegang tot die wysheid nie. So is daar geen plek in die skepping waar wysheid gevind kan word nie, nie in die hemel (stige 21), op die aarde (stige 13 en 21), in die onderwêreld (stige 22) of in die watervloed (stige 14) nie.

4.2.2.2 Verbinding B (Strofe 7 en 8)

In hierdie twee strofes word die waarde van die wysheid besing. Geen waardevolle metaal of steen kan daarmee vergelyk word nie.

Soos reeds hierbo genoem, kan stiges 15 tot 19 as een strofe beskou word. Die redes waarom dit hier in twee strofes ingedeel is, is die volgende:

Stiges 15 tot 17 begin telkens met die ontkenning *lōʿ*. Stige 18 onderbreek hierdie patroon.

Indien hier twee strofes is, eindig beide strofes op 'n stige wat begin met die woorde *lōʿ yaʿarkennā*.

Dit maak egter geen funksionele verskil of dit twee strofes of een strofe is nie. Die verbande tussen hierdie stiges is volop. In al hierdie stiges word kosbare metale en stene genoem en gesê dat die nie vergelyk kan word met die waarde van wysheid nie.

Daar is woordelike ooreenkomste tussen hemistige 16a en 19b en tussen hemistige 17a en 19a.

4.2.2.3 Verbinding C (Strofe 6 en 9 aan 7 en 8)

In hierdie strofes word die onbereikbaarheid van die wysheid beskrywe. Strofe 6 en 9 noem dat wysheid nie binne 'n skepsel se bereik is nie. Strofe 7 en 8 impliseer onder andere dat dit nie geruil kan word vir selfs die waardevolste dinge waarvoor mense beskik nie (Duhm 1897).

Die onbereikbaarheid van die wysheid word in strofe 7 en 8 ook soms soos volg geïmpliseer:

Die mens moet hom tot die uiterste inspan om dit in die hande te kry wat op die aarde die grootste waarde het (vgl stige 3 en 4). Wysheid is soveel meer werd as die waardevolste dinge op die aarde. Die implikasie is dus dat die mens nie oor die vermoë beskik om wysheid te vind nie.

Van Selms (1983: 24) merk 'n stilistiese patroon in stiges 13 tot 19 op wat ook elders in die boek Job voorkom. In stige 13 word inleidend na twee aspekte verwys, naamlik die waarde van wysheid 'erkāh en die plek van wysheid. In die volgende stiges word hierdie aspekte verder uitgewerk. Stige 14 verwys in 'n negatiewe sin na die plek van die wysheid, terwyl stiges 15 tot 19 handel oor die waarde van wysheid (vgl ya'arkennā in stige 17 en 19).

4.2.2.4 Die strekking van eenheid B

Eenheid B handel oor die onbereikbaarheid van wysheid. Die eenheid is soos volg opgebou.

Strofe 6: Wysheid is nie bereikbaar vir 'n skepsel nie.

Strofe 7: Wysheid is meer werd as aardse skatte.

Strofe 8: Wysheid is meer werd as aardse skatte.

Strofe 9: Wysheid is nie bereikbaar vir 'n skepsel nie.

4.2.3 Eenheid C

Eenheid C bestaan uit strofe 10, dit wil sê stiges 23 tot 27, sowel as vers 28 in die teks, alhoewel dit in prosastyl geskryf is. Vers 28 word aan strofe 10 gekoppel.

In hierdie eenheid kom twee chiasmes in die middel van die eenheid voor, naamlik in stige 25 en 26.

4.2.3.1 Verbinding A (vers 28 aan strofe 10)

In hierdie gedeelte word gesê dat God beskik oor wysheid. As bewys hiervan word na God se skeppingsdade verwys. Die mens het egter nie toegang tot die wysheid nie. Vir die mens geld 'n vroom lewenswyse as wysheid.

In stige 23 word die stelling gemaak dat God toegang het tot die wysheid. Dit word in stiges 24 tot 27 gemotiveer. Stiges 24 tot 27 dui op God se skeppingswerke.

In stige 24 word genoem hoe God oor die vormlose aarde kyk aan die begin van die skepping (Van Selms 1983: 69). Vier skeppingsdade word

genoem wat vir die mens geheimsinnig is (Fohrer 1963: 399): die krag van die wind, die mates van die water, die wet van die reën en die pad van die donderwolk wat bepaal is.

Die strekking van stige 27 is problematies. Met die eerste oogopslag lyk dit of hier van die wysheid gepraat word. Dit is egter moeilik om te begryp wat word bedoel met: 'Toe het Hy dit gesien, dit vertel, dit vasgestel en dit deurgevors.' Harris (1983) het 'n punt beet wanneer hy sê dat hierdie stige op die skepping dui. Die werkwoorde wat hier gebruik word, word dikwels gebruik in verband met die skepping.

Harris noem 'n paar voorbeelde:

r'h: In Genesis 1 word die woord herhaaldelik gebruik in die skeppingsdae.

spr: In Job 38 : 37 word gepraat van die onderhouding van die skepping. God vra Job of hy die wolke in wysheid kan tel. Die woord *mispār* word in Psalm 147:4 en Jesaja 40:26 in 'n soortgelyke konteks gebruik.

kūn: In die volgende gedeeltes word die werkwoord in verband met die skepping gebruik: Psalm 24:2; Spreuke 3:19; Jeremia 10:12; 33:2.

ḥqr: Die naamwoord *mehqār* word in Psalm 95:3–5 gebruik in 'n konteks waarvan die skepping gepraat word. Die werkwoord *ḥqr* word in Jeremia 31:37 gebruik waar van die fundamente van die aarde gepraat word. Die naamwoord *ḥēqer* word in Job 38:16 gebruik in 'n konteks waar die uiterstes van die skepping genoem word.

Grammatikaal is dit moontlik dat die derde persoon vroulik enkelvoud pronominale suffiks wat in stige 27 gebruik word, 'n onpersoonlike betekenis kan hê, en kan verwys na God se skeppingswerke:

'Toe het Hy dit (die skeppingswerk) gesien, dit getel, dit vasgestel en dit deurgrond.'

Die vraag kan gevra word: Hoe kan God se skeppingswerke dien as motivering vir die stelling dat God oor die wysheid beskik? Die sleutel kan dalk in hoofstuk 12: 12–25 gevind word.

In hoofstuk 12:11 en 12 word 'n klein teksverandering gemaak. Die laaste woord *lō* in vers 11 word verander na *lōʾ* en aan die begin van vers 12 gevoeg (Van Selms 1982: 109; Fohrer 1963: 237). Dan lees vers 12

soos volg: 'Wysheid (*ḥokmā*) is nie by bejaardes en 'n lang lewe gee nie insig (*t'ḥūnā*) nie.' Die volgende vers lees: 'By Hom is wysheid (*ḥokmā*) en krag, Syne is raad en insig (*t'ḥūnā*).'

In hoofstuk 12:12–25 word God se optrede beskryf. God is magtig en kan doen wat Hy wil. Hy bepaal deur sy mag die lewensorde. Hy alleen het dus insig in die lewensorde. Mag is die basis van wysheid. In hierdie gedeelte word God se optrede met mense en sy optrede in die natuur as voorbeeld gebruik om aan te toon dat hy deur sy mag kan doen wat Hy wil en dat die mens dus nie God se optrede kan begryp nie.

Hierdie argument dat mag die begroning van wysheid is, word waarskynlik weer hier in hoofstuk 28 gebruik. Dit is dus nie onmoontlik dat Job hierdie woorde kon sê nie. 'n Mens mis egter tot dusver die rebelse toon van die ander uitsprake van Job.

Vers 28 word as 'n adversatiewe sin direk aan die vorige gekoppel. Die sin klink vroom: Maar vir die mens het Hy gesê: 'Om die Here te vrees, is wysheid (*ḥokmā*) en om af te wyk van die kwaad is insig (*bīnā*).'

Daar word baie vrae oor hierdie sin gevra: Is dit 'n later toevoeging tot die gedig? Waarom staan dit nie in 'n poëtiese styl soos die res van die gedig nie? Wie sê dit – Job self, 'n vriend van Job of dalk die skrywer van die boek?

Budde (1913: 163) se standpunt dat Job hier aan die woord is, is heeltemal aanvaarbaar. Job protesteer. Wysheid impliseer die vermoë om in harmonie met die lewensorde te leef en so 'n voorspoedige en vol lewe te lei. Wysheid is binne God se bereik, maar nie binne die mens se bereik nie. Die enigste manier hoe 'n mens wys kan wees, is om God te vrees en af te wyk van die kwaad. Juis hierdie eienskappe word aan Job toegeken in hoofstuk 1:1 en 8 en hoofstuk 2:3. Tog tref die teëspoed Job. Hierteen maak hy beswaar.

Die feit dat vers 28 in prosastyl is, in teenstelling met die res van die poëtiese gedeelte van Job, kan ook funksioneel wees. Dit kan die protes wat agter hierdie skynbare vroom stelling skuil, beklemtoon. Dit is 'n versteuring van die metrum wat die proteskarakter van die stelling onderstreep.

Die feit dat hierdie stelling in prosastyl staan, dra daartoe by dat die leser onmiddellik hierdie stelling in verband bring met die stellings in die prosagedeelte aan die begin van Job waar dieselfde eienskappe aan Job toegeken word. In Job 1:1 sê die skrywer dit van Job, in 1:8 en 2:3 sê God dit van Job. Die leser ervaar dadelik die onhoudbaarheid van die

situasie. Hoe vergelyk Job se omstandighede met Spreuke 3:7 en 8: 'Vrees die Here en wyk af van die kwaad, dit sal genesing wees vir jou liggaam en verkwikking vir jou liggaam?'

5. DIE SAMEHANG EN STREKKING VAN DIE GEDIG AS GEHEEL

Die gedig bestaan uit 3 eenhede. Die vorm van die eerste en tweede eenheid stem ooreen in die sin dat albei bestaan uit 11 stiges. Tog begin eenheid A met 'n strofe waarin 2 chiasmes is en eindig met 'n strofe waarin een chiasme is. Eenheid B begin met 'n strofe waarin een chiasme is en eindig met 'n strofe waarin twee chiasmes is. Formeel is daar dus 'n verband tussen eenheid A en B.

Die totale lengte van hierdie twee eenhede hou verband met 'n waarneming van Skehan (1971: 97) dat eenhede in Job dikwels bestaan uit 22 stiges.

Hierdie indeling in eenhede verskil van die meeste ander pogings (Fohrer 1963: 389–399; Van Selms 1983: 62–72; Niccacci 1981: 29–58; Webster 1983: 54–55).

In die meeste gevalle word stige 12 en 20 beskou as die begin van eenhede. Dit lyk dan asof 'n stige met dieselfde inhoud as stige 12 aan die begin van die gedig uitgeval het.

Die indeling wat in hierdie artikel voorgestel word, ondervang die probleem. Die formele ooreenkomste tussen stige 1 en 12 impliseer nie dat 'n stige identies aan stige 12 voor stige 1 moes gestaan het nie. Die ooreenkomste is wel intensioneel om die begin van twee eenhede aan te dui wat formele ooreenkomste toon, maar inhoudelik met mekaar gekontrasteer word.

Eenheid A handel oor die volgende dinge:

Die waardevolle skatte in die aarde en
die mens se vermoë om in die aarde mynbou te bedryf.
Die mens se vermoë stel hom in staat om die skatte te bekom.

Eenheid B staan in kontras met eenheid A. Die strekking is soos volg:

Wysheid is meer werd as die skatte van die aarde.
Wysheid is nêrens in die aarde of res van die skepping te vinde nie.
Mens en dier beskik nie oor die vermoë om dit te bekom nie.

Eenheid C staan in kontras met eenheid A en B en dit het die volgende strekking:

God se vermoë om te skep, word uitgebeeld.

God se skeppingsvermoë impliseer dat Hy ook beskik oor die wysheid.

Die mens se enigste toegang tot die wysheid is deur middel van die regte verhouding met God.

Die ooreenkomste en teenstellings tussen die eenhede word deur die herhaling van woorde en begrippe uitgebeeld:

(i) **Die vindbaarheid van skatte teenoor die onvindbaarheid van wysheid**

Kosbaarhede het 'n plek (*māqōm*, stige 1 en 6), maar waar is die plek (*māqōm*) van die wysheid (stige 12 en 20)?

(ii) **Die gesigsveld van die dier, die mens en God**

Die oog van die valk sien nie die werksaamhede in die myn nie (*lōʾ šzāpattū ʿēn*, stige 7). Die oog van die mens sien kosbare goed (*rāʾmā ʿēnō*, stige 10). Wysheid is verborge vir die oog van lewende dinge (*neʿelmā meʿēnē*, stige 21). God sien (*yabbīʾ*) die eindes van die aarde, Hy sien (*yirʿe*) dit wat onder die hemel is (stige 24). God sien sy skepping (*rāʾāh*, stige 27).

(iii) **Kennis van die dier, die mens en God**

Roofvoëls ken nie die werksaamhede in die myn nie (*lōʾ yʿdāʿū*, stige 7). Die mens ken nie die wysheid se waarde nie (*lōʾ yādaʿ*, stige 13). God ken die weg na die wysheid (*heḇīn*); Hy ken die plek daarvan (*yādaʿ*, stige 23).

(iv) **Die vermoë van die mens teenoor sy onvermoë**

Die mens bring verborge skatte (*taʿlumā*) aan die lig (stige 11), maar wysheid bly verborge (*neʿelmā*) vir die lewende wesens (stige 21).

(v) **Die vermoë van die mens teenoor die vermoë van God**

Die mens maak 'n einde (*qeš*) aan die duisternis onder die aarde en deurvors (*hōqer*) die uiterstes onder die aarde (stige 3). God sien die eindes (*qʿšōt*) van die aarde (stige 24) en deurvors (*hʿqārāh*) die skepping (stige 27). Die mens grawe 'n skag (*nahal*, stige 4) en gange (*yʿʾōrīm* stige 10) in die myn. God maak 'n pad (*derek*) vir die donderwolk (stige 26).

Die verbande en teenstellings in hoofstuk 28 kan dus soos volg opgesom word:

Mens, dier en God het bepaalde vermoëns. 'n Persoon se vermoë stel hom in staat om 'n voorwerp met 'n bepaalde waarde te verkry. Die dier se vermoë is kleiner as die mens s'n, daarom is kosbare metale en stene wat vir die mens bereikbaar is, vir die dier onbereikbaar. Net so is die mens se vermoë kleiner as God se vermoë. Wysheid, wat soveel kosbaarder is as skatte uit die aarde, is vir God bereikbaar, maar vir die mens onbereikbaar. Die mens is dus in beginsel nie in staat om wysheid te hê nie.

Stene en minerale het 'n plek binne die wêreld van die mens. Daarom kan 'n mens dit in die hande kry. Wysheid is nie te vinde in die wêreld van die mens nie, daarom is dit ook in beginsel vir die mens onbereikbaar.

Al manier hoe 'n mens volgens God met wysheid in aanraking kan kom, is in 'n regte leefwyse voor God. Wysheid sou vir Job en sy vriende ook positiewe resultate impliseer. Job se omstandighede impliseer 'n paradoks. Hy het reg voor God gelewe, maar die resultate was negatief. Selfs hierdie brug tot die wysheid skyn nutteloos te wees.

6. PAS JOB 28 IN DIE KONTEKS VAN DIE HELE BOEK?

Op die oog af lyk Job 28 soos die woorde van 'n man wat erken dat 'n mens nie toegang het tot die wysheid nie, maar hy berus hom daarin. So 'n standpunt hoort nie tuis by Job se vriende wat roem op hulle wysheid nie, maar dit pas ook nie by Job wat rebelleer teen sy lot nie. Om hierdie rede beskou sommige kommentatore Job 28 as 'n later toevoeging (Fohrer 1963: 392; Weiser 1951: 199). Van Selms (1983: 71) en Kroeze (1961: 22) noem die moontlikheid dat die digter self hier aan die woord is. Dit is 'n sterk moontlikheid. Job 28 kon dan dien as kommentaar op die gesprekke tussen Job en sy vriende.

Kroeze (1961: 22) noem ook die moontlikheid dat Job aan die woord is. Job sou dan hier teoreties 'n standpunt inneem wat hy eers na die ontmoeting met God ten volle sy eie sou maak.

Volgens Budde (1913: 163) is Job aan die woord in hoofstuk 28. Job kom in opstand omdat die mens nie wysheid het om mag uit te oefen nie. Wysheid vir die mens is om reg te lewe voor God. Dit het Job gedoen en tog word hy gestraf.

Budde se standpunt maak sin. Job 28 getuig waarskynlik nie van berusting nie (vgl par 4.2.3.2). Job is waarskynlik aan die woord in hoofstuk 28. Ook in hierdie hoofstuk protesteer Job. Hy doen dit egter op 'n meer subtile wyse as in vorige en volgende gedeeltes.

7. SLOTOPMERKING

'n Mens onderskat dikwels die komplekse samestelling van die boek Job. Die vriende se standpunte word gewoonlik gereduseer tot karikature wat maklik omvergewerp kan word. Job se optrede word gereduseer òf tot dié van 'n rebel, òf tot dié van 'n goeie gelowige òf tot dié van 'n wisselvallige persoon. Gedeeltes wat nie by so 'n skema inpas nie, word in die skema ingeforseer of deur meer kritiese persone as later toevoegings of tekskorrupsie verklaar. Op hierdie wyse word die boodskap van Job geweld aangedoen.

Die verhaal van Job is getrou aan die lewe met al sy skakeringe. Die karakters in die verhaal is drie-dimensioneel. Die onderskeid tussen korrekte en verkeerde standpunte is nie ooglopend nie, maar subtiel. Dit verg 'n fyn onderskeidingsvermoë. Sogenaamde spanninge of teenstydighede in die teks hoef nie by voorbaat as later toevoegings beskou te word nie. Dit kan uitdrukking gee aan ander vlakke waarop die teks funksioneer. So vorm Job 28 'n integrale deel van die literêre meesterstuk.

Literatuurverwysings

- BUDDE, K 1913. *Hiob*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
FOHRER, G 1963. *Das Buch Hiob*. Gütersloh: Mohn.
HARRIS, SL 1983. Wisdom or Creation? A new interpretation of Job XXVIII 27. *VT* 33, 419–427.
KROEZE, JH 1961. *Het boek Job*. Kampen: N.V. Uitgeversmaatschappij.
NICCACCI, A 1981. Giobbe 28. *LASBF* 31: 29–58.
SKEHAN, PW 1961. Strophic Patterns in the Book of Job. *CBQ* 23, 125–142.
VAN SELMS, A 1982. *Job. Deel I*. Nijkerk: Callenbach.
VAN SELMS, A 1983. *Job. Deel II*. Nijkerk: Callenbach.
WEBSTER, EC 1983. Strophic Patterns in Job 3–28. *JSOT* 26, 33–60.
WEISER, A 1951. *Das Buch Hiob*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.